

1

Anul 1320
Masía¹ lui Bernat Estanyol
Navarcles, Principatul Cataloniei

Când nimeni nu părea să-i dea vreo atenție, Bernat și-a ridicat privirile la cerul senin și albastru. Soarele lingav al sfârșitului de septembrie mângâia chipurile oaspeților. Atâtea ceasuri după ceasuri se străduise să pregătească petrecerea, că numai vremea lipsită de îndurare mai putea să i-o tulbure. A surâs cerului de roamnă și, când a plecat ochii, zâmbetul i s-a luminat și mai abitur la auzul zarvei care umplea curtea de piatră din fața porții ce dădea în cele două ogrăzi, de lângă catul de jos al casei.

Cei vreo treizeci de oaspeți se bucurau cu asupra de măsură: culesul viilor din acel an n-avea pereche. Cu toții, bărbați, femei și copii, trudiseră din zori până-n zori, întâi adunând strugurii, apoi zdrobindu-i cu tălpile, neîngăduindu-și nici măcar un strop de răgaz.

Abia acum, cu vinul fierbând în butoaie și boasca la povarnă, pentru tescovina de distilat în urâtul zilelor de iarnă, petreceau țărani din Catalonia sărbătorile din septembrie. Iar Bernat Estanyol hotărâse să nuntească tocmai în acele zile.

Gazda și-a măsurat oaspeții din priviri. Trebuiseră să se scoale cu noaptea în cap și să meargă pe jos, uneori pe drumuri nesfârșite, de la casele lor până la cea a lui Estanyol. Sporovăiau cu însuflețire, poate despre nuntă, poate despre recoltă, poate despre amândouă; unii, precum ceata din jurul verilor Estanyol și a familiei Puig, rudele cumnatului său, au izbucnit în râs, și, hohotind, l-au privit parșiv. Bernat a simțit că se îmbujorează și s-a făcut că nu pricepe ce-i dădeau ei de înțeleș; n-a vrut nici măcar să-și închipuie

¹ În lb. cat., „fermă, gospodărie“ (n.tr.)

de ce râdeau în hohote. Risipiți pe esplanada casei, i-a zărit pe alde Fontaní, Vila, Joaniquet și, firește, rudele miresei – familia Esteve.

Bernat și-a privit socrul cu coada ochiului. Pere Esteve nu făcea decât să-și plimbe burdihanul uriaș, zâmbindu-le unora și adresându-se de îndată altora. Apoi, când Pere și-a întors chipul mulțumit către el, Bernat s-a văzut silit să-l salute pentru a nu știu câta oară. Și-a căutat cu privirea cumnații și i-a zărit printre oaspeți. Încă de la început îl trataseră cu oarece neîncredere, oricât se străduise Bernat să-i câștige de partea lui.

Și-a ridicat iar privirea la cer. Dar recolta și vremea hotărâseră să fie de partea lui la petrecere. S-a uitat la *masía*, apoi iar la lume și a strâns ușor din buze. Deodată, în ciuda vuietului înstăpănit peste tot, s-a simțit stingher. Nu trecuse anul de când tată-său trecuse la cele veșnice; cât despre soră-sa Guiamona, strămutată la Barcelona după măritiș, nu răspunsese darurilor pe care i le trimisese, deși el tare ar fi vrut s-o revadă. Era singura rudă de sânge care-i mai rămăsese după ce răposase tătâne-său.

Plecarea lui pe lumea cealaltă făcuse din gospodăria familiei Estanyol buricul preocupării arătate de întregul ținut: fete de măritat și tați cu fete neajunse la majorat se perindaseră fără preget pe acolo. Înainte, nu venea nici țipenie în ospeție, dar moartea tatălui, căruia i se mai zicea și „bolândul de Estanyol“ din pricina acceselor lui de răzvrătire, trezise iar nădejtile celor care visau să-și dea fata după cel mai înstărit catalan de pe acele meleaguri.

– Ești destul de matur ca să te însori, îl iscodeau. Câți ani ai?

– Cred că douăzeci și șapte, răspundea.

– La vârsta asta aproape că ar trebui să ai nepoți, îl luau la rost. Ce-ai să faci singur în toată *masía*? Ai nevoie de-o muiere.

Bernat primea sfaturile răbduriu, știind că mai mult ca sigur aveau să fie urmate de numele vreunei amatoare, ale cărei virtuți depășeau forța bouului și splendoarea celei mai roze aurore.

Povestea nu era nouă. Chiar și Estanyol, beteag la minte și vădov după nașterea Guiamonei, încercase să-i găsească o pereche, dar toți părinții cu fete de măritat plecaseră din *masía* bombănind: nimeni nu se ridica la înălțimea pretențiilor ridicate de bolândul Estanyol cu privire la zestrea viitoareii nurori. Așa că lui Bernat îi slăbise tot interesul. Cu vârsta, sănătatea bătrânului scăpătase, iar mofturile răzvrătirilor lui deveniseră deliruri.

Bernat își închinase viața muncilor agricole și îngrijirii tatălui, apoi se trezise fulgerător, la douăzeci și șapte de ani, stingher și luat cu asalt.

Primul care îl vizitase, încă înainte de a-și duce tatăl la groapă, a fost vechilul cavalerului din Navarcles, seniorul său. „Ce dreptate aveai, tată!“ își zisese Bernat în sinea lui, văzând că vechilul era înconjurat de niscaiva oșteni călare.

– Când am să plec pe lumea cealaltă, îi repeta bătrânul fără preget, ori de câte ori își venea în minți, ai să te trezești cu ei aici; atunci va trebui să le arăți testamentul. Și arăta piatra sub care, învelit într-o bucată de piele, stătea hrisovul în care Estanyol cel beteag la minte își adunase ultimele vreri.

– De ce, tată? îl întrebese Bernat, când i-l arătase întâia oară.

– După cum bine știi, îi răspunsese bătrânul, avem pământurile în emfiteoză, dar eu sunt vădov și, de n-aș fi făcut testament, la moartea mea seniorul ar avea dreptul să primească jumătate din toate mobilele și vitele noastre. Acest drept se numește de *intestie*; seniorii au duium de drepturi și trebuie să le știi pe toate. Au să vină, Bernat; au să vină să ia ce-i al nostru, și doar dacă ai să le arăți testamentul ai să poți scăpa de ei.

– Și dacă mi-l iau? întrebese Bernat. Doar îi știi cum sunt.

– Chiar de-ar săvârși așa ceva, testamentul e înregistrat în catastife.

Furia vechilului și a seniorului dădu ocol ținutului, făcând și mai de râvnit starea bietului orfan, moștenitor al avutului lăsat de țăranul beteag la minte.

Bernat își aducea foarte bine aminte de vizita pe care i-o făcuse socrul lui de azi, înainte de începutul culesului. Cinci *simbrii*, o saltea și o cămașă albă de in: aceea era zestrea pe care o oferea pentru fiica sa, Francesca.

– De ce-aș vrea o cămașă albă de in? îl întrebese Bernat, scormonind neîncetat paiele de la catul de jos al casei.

– Uite, îi răspunsese Pere Esteve.

Sprijiuit în furcă, Bernat se uită încotro arătase Pere Esteve: intrarea în staul. Furca îi căzuse pe paie. În lumină i se înfățișase Francesca, purtând cămașa albă de in. Tot boiul ei i se dăruia prin cămașa aceea!

Pe Bernat îl luase cu fiori pe tot spatele. Pere Esteve zâmbise.

Și se învoise cu zestrea. Chiar atunci, acolo în hambar, fără să se apropie măcar de codană, dar și fără să-și ia ochii de la ea.

Fusese o hotărâre pripită. Bernat își dădea seama, dar nu-și mai putuse lua vorba înapoi; Francesca era tânără, nurlie, viguroasă. Răsuflarea i se iuțise. Și azi... Ce-o fi gândind copila? O fi simțind ca și el? Francesca nu lua parte la sporovăiala veselă a femeilor; tăcea lângă mamă-sa, fără să râdă, surâzând silnic la glumele și hohotele celorlalți. O clipă, privirile li s-au încrucișat. Ea s-a îmbujorat și a lăsat ochii în pământ, dar Bernat a zărit cum pieptul îi trăda neastâmpărul. Cămașa albă de in s-a aliat iar cu închipuirea și vrerile lui Bernat.

– Primește urările noastre! a auzit cum îi spuneau din spate, bătându-l cu putere pe umeri.

Socrul s-a apropiat de el.

– Ai mare grijă de ea, a adăugat, urmărind privirea lui Bernat și arătând-o pe fată, care nu mai știa unde să se pitească. Deși, dacă ai să-i faci o viață ca petrecerea asta... E cea mai făloasă masă pe care am văzut-o vreodată. Neîndoiș, nici seniorul de Navarcles n-a gustat asemenea bunătăți!

Bernat voise să-și cinstească oaspeții și pregătise patruzeci și șapte de pâini mari și bălaie din făină de grâu; nici nu se gândise la orz, secară ori chiar secară albă, obișnuite pe mesele țăranilor catalani. Făină din grâul cel mai bun, albă precum cămașa nevesti-sii. Și-a cărat pâinile mari la cuptorul seniorului din castelul Navarcles, chibzuind că două dintre ele aveau să ajungă, precum îndeobște, drept plată pentru copt. Ochii pitarului s-au făcut cât roata carului în fața pâinilor de grâu și s-au închis de îndată în două crăpături prin care nu putea vedea nimic. De astă dată, plata a urcat la șapte pâini, iar Bernat a plecat de la castel, bestemând legiuirea ce nu-ți îngăduia să ai acasă propriul cuptor de pâine, o forjă ori un atelier pentru hamuri.

– Fără nici o șovăială, i-a răspuns socrului său, gonindu-și din minte amintirea hidoasă.

Amândoi s-au uitat spre curtea gospodăriei. Poate că i-or fi furat niște pâini, și-a zis Bernat, dar în nici un caz vinul din care sorbeau acum oaspeții (cel mai bun, priticot de taică-său și lăsat ani la rând să se învechească), nici carnea de porc sărată, nici supa din două găini cu zarzavat, nici, firește, cei patru miei care, spintecați în lung și legați cu lemne, se frigeau potolit pe jărat, sfârșind și împrăștiind o aromă căreia nu-i puteai ține piept.

Brusc, femeile s-au pus în mișcare. Supa era gata, așa că blidele aduse de oaspeți au început să se umple. Pere și Bernat s-au așezat la singura masă

din curte, iar femeile au venit să-i servească; nimeni nu s-a așezat pe cele patru scaune rămase.

În picioare, pe trunchiuri de copac ori pe jos, oamenii au început să vină de hac bucatelor, cu ochii pironiți pe mieii păziți neîntrerupt de câteva femei, pe când beau vin, tăifăsuiau, strigau și hohoteau.

– O petrecere mare, da, domnule, a declarat Pere Esteve între două îmbucături.

Cineva a tostat pentru miri. Și cu toții i s-au alăturat.

– Francesca! a strigat-o tatăl, ridicând potirul și toastând pentru mireasă, care stătea printre femei, lângă miei.

Bernat s-a uitat la codană, care și-a ascuns iar chipul.

– E speriată, a dezvinovățit-o Pere, făcându-i cu ochiul. Francesca, fata tati! a strigat din nou. Vino să ciocnești cu noi o ulcică! Profită acum, că peste puțin plecăm aproape cu toții.

Hohotele au zăpăcit-o și mai și pe Francesca. Fătuca a ridicat pe jumătate ulcica pe care i-o pusese în mână; nesorbind din ea și întorcând spatele hohotelor, și-a îndreptat din nou atenția către miei.

Pere Esteve a ciocnit cu Bernat, făcând vinul să salte în potir. Oaspeții l-au imitat.

– O să ai tu grijă să-i treacă sfiala, i-a grăit ginerelui cu glas tare, ca să-l audă toți cei de față.

S-au auzit alte hohote, de astă dată însoțite de vorbe parșive, dar Bernat a preferat să nu le dea nici o atenție.

Printre râsete și glume, veneau de hac vinului, porcului și supei de găină cu zarzavat. Tocmai când femeile dădeau să ia mieii de pe jărat, unii dintre oaspeți au amuțit, îndreptându-și privirile spre pădurea care străjuia pământurile lui Bernat, la capătul ogoarelor întinse, chiar acolo unde se afla o costișă blândă pe care alde Estanyol plantaseră butucii din care scoteau vinul acela atât de bun.

În câteva clipe, toți au tăcut mâlc.

Trei călăreți se iviră dintre copaci. Îi urmau pe jos mai mulți bărbați în uniformă.

– Ce caută aici? a șoptit Pere Esteve.

Bernat i-a urmărit cu privirea pe cei care se apropiau, dând ocol ogorului. Oaspeții șușoteau între ei.

– Nu pricep, a rostit Bernat în cele din urmă, tot în șoaptă, nicicând n-a trecut pe aici. Drumeagul ăla nu coboară de la castel.

– Nu-mi miroase a bine venirea lor, a mai adăugat Pere Esteve.

Ceata se apropia domol. Pe măsură ce călăreții înaintau, hohotele și vorbele lor luau locul zarvei ce domnise până atunci în curte; toți i-au putut auzi. Bernat s-a uitat la oaspeți; unii nu-i mai priveau și-și lăsaseră capetele în țărână. S-a uitat după Francesca, printre muieri. Vocea grea a seniorului de Navarcles a ajuns până la el și Bernat s-a simțit cuprins de mânie.

– Bernat! Bernat! îl strigă Pere, scuturându-i brațul. Ce tot faci? Ieși în calea lui!

Bernat s-a ridicat dintr-un salt și s-a dus să-și întâmpine seniorul.

– Fiți bine-venit în casa Înălțimii Voastre, l-a salutat, găfâind, odată ajuns în fața lui.

Llorenç de Bellera, senior de Navarcles, a tras de căpăstrul bidiviului și s-a postat în fața lui Bernat.

– Tu ești Estanyol, fiul bolândului? l-a iscodit sec.

– Da, seniore.

– Întorcându-ne de la vânătoare, în drum spre castel, ne-a uimit petrecerea voastră. Cu ce prilej?

Printre cai, Bernat i-a întrezărit pe oștenii care purtau trofee: iepuri de casă, iepuri de câmp, cocoși sălbatici. „De fapt, vizita Înălțimii Voastre ar avea nevoie de lămuriri, ar fi poftit să-i răspundă. Ori poate că pitarul v-a vorbit de pâinea mea din grăul cel mai bun?”

Până și caii potoliți, care îl priveau cu ochi mari și rotunzi, păreau să-i aștepte răspunsul.

– Mă căsătoresc, seniore.

– Și cine-i mireasa?

– Fiica lui Pere Esteve, seniore.

Llorenç de Bellera a tăcut mălc, privindu-l pe Bernat pe deasupra bidiviului. Trăpașii au bătut cu mare larmă cu copitele în pământ.

– Și? a lătrat seniorul.

– Soția mea și cu mine, a glăsuț Bernat, încercând să-și ascundă scârba, am fi onorați dacă Înălțimea Voastră și cei care vă însoțesc ați binevoi să vă alăturați nouă.

– Ne e sete, Estanyol, a bolmojit seniorul de Bellera în loc de orice alt răspuns.

Caii s-au pus în mișcare fără ajutorul pintenilor. Cu capul în pământ, Bernat s-a îndreptat spre *masia*, alături de senior. La capătul drumeagului, toți oaspeții se adunaseră ca să-l întâmpine; muierile priveau în țărână, iar bărbații își scosese rășchetele. Un zvon neînțeles s-a ridicat când Llorenç de Bellera s-a oprit în fața lor.

– Haide, haide, le-a poruncit, descălecând; dați-i înainte cu petrecerea!

Oamenii i-au dat ascultare și s-au întors în tăcere. Oștenii s-au dus la cai și i-au luat în primire. Bernat și-a călăuzit noii oaspeți la masa unde stătuse cu Pere. Blidele și potirele lor se făcuseră nevăzute.

Seniorul de Bellera și cei doi ciraci ai lui s-au așezat. Bernat s-a dat câțiva pași înapoi, iar cei trei s-au pus la taifas. Femeile au venit în graba mare, aducând urcioare cu vin, potire, pâini, blide cu supă de găină, talgere cu carne sărată de porc și miel abia fript. Bernat a căutat-o cu privirea pe Francesca, dar n-a aflat-o. Nu era printre muieri. Privirea i s-a încrucișat cu a socrului său, care stătea printre oaspeți, și acela i-a făcut semn cu bărbia înspre femei. Cu o mișcare aproape neobservată, Pere Esteve a dat din cap și s-a întors.

– Dați-i înainte! a strigat Llorenç de Bellera, cu o pulpă de miel în mână. Haideți, haideți, dați-i înainte!

Oaspeții s-au îndreptat pe mutește către grătarele cu miei fripti. Doar câțiva au rămas neclintiți, departe de privirile seniorului și ciracilor lui: Pere Esteve, fiii lui și alți câțiva oaspeți. Bernat a zărit albul cămășii de în printre ei și s-a apropiat.

– Pleacă de aici, prostule! a lătrat socru-său.

Înainte să poată spune ceva, mama Francescăi i-a pus un talger cu miel în mâini și i-a șoptit:

– Slujește-l pe senior și nu te apropia de fata mea.

În tăcere, țărani au început să înfulece mielul, trăgând cu coada ochiului la masă. În curte nu se auzeau decât hohotele și strigătele seniorului de Navarcles și ale ciracilor lui. Oștenii se odihneau departe de petrecere.

– Înainte hohoteați atât de tare, a strigat seniorul de Bellera, că ne-ați gonit vânatul. Haide, radeți, blestemaților!

– Vite de țară, le-a dat lămuriri ciracilor, care i-au primit vorbele cu alte hohote de râs.

Cei trei și-au potolit foamea cu miel și pâine albă. Carne sărată de porc și blidele cu supă de găină le-au făcut uitate pe colțul mesei. Bernat a

îmbucată ceva în picioare, mai încolo, privind pieziș la ceata de femei între care se pitise Francesca.

– Aduceți vin! a poruncit seniorul de Bellera, ridicând urciorul. Estanyol, a strigat deodată, căutându-l printre oaspeți, când ai să-mi plătești iar arenda pentru pământul meu, să-mi aduci soiul ăsta de vin, nu poșirca și lăturile cu care tătâne-tu m-a tot dus de nas. Bernat l-a auzit din spate. Mama Francescăi venea cu urciorul. Estanyol, unde mi-ești?

Cavalerul a dat cu pumnul în masă chiar când femeia se pregătea să-i umple potirul cu urciorul. Câțiva stropi de vin au zburat pe veșmintele lui.

Bernat era de-acum lângă Lorenç de Bellera. Ciracii seniorului râdeau de pățanie, iar Pere Esteve își acoperise fața cu mâinile.

– Baborniță toantă! Cum cutezi să verși vinul? Muiera a lăsat ochii în jos, a supunere, și, când seniorul a dat s-o plesnească, s-a depărtat, prăvălindu-se în țărână. Cavalerul s-a întors spre soții lui, și bătrâna s-a depărtat de-a bușilea în hohotele lui de râs. Apoi seniorul s-a făcut iar serios și i-a zis lui Bernat: Ce spui, chiar ești aici, Estanyol! Uite ce fac babele nepricepute! Vrei oare să-ți faci seniorul de ocară? Doar n-oi fi chiar atât de slab de minte, ca să nu știi că pe oaspeți trebuie să-i slujească stăpâna casei. Unde-i mireasa? a întrebat, rotindu-și privirile peste curte. Unde-i mireasa? a strigat în fața tăcerii celorlalți.

Pere Esteve a luat-o pe Francesca de braț și s-a apropiat de masă, încredințându-i-o lui Bernat. Codana tremura toată.

– Înălțimea Voastră, a zis Bernat, aceasta e soția mea, Francesca.

– Asta-i ceva mai bine, s-a răstit Lorenç, privind-o de sus în jos fără urmă de respect. Mult mai bine. De acum înainte, tu să ne torni vinul.

Seniorul de Navarcles s-a așezat iar pe scaun și s-a întors către față, ridicând potirul. Francesca a căutat un urciur și a dat fuga să i-l umple. A încercat să-i toarne vinul în potir, dar mâna îi tremura. Lorenç de Bellera a prins-o de încheietură și i-a ținut-o strâns până ce vinul a curs în potir. Apoi a tras-o de braț și a silit-o să-i slujească și pe soții lui. Sâni copilei au atins ușor fața lui Lorenç de Bellera.

– Așa se toarnă vinul! a strigat seniorul de Navarcles, iar lângă el Bernat a strâns din pumni și din dinți.

Lorenç de Bellera și ciracii lui i-au dat înainte cu băutura, cerând în gura mare să vină iar Francesca, și să facă tot la fel.

Soldații râdeau alături de senior și de prietenii lui, ori de câte ori codana era silită să se plece peste masă ca să toarne vinul. Francesca încerca să-și țină lacrimile, iar Bernat vedea cum sângele îi curgea șuvoi din palmele în care își înfipsea unghiile. Tăcuți, oaspeții întorceau privirile ori de câte ori fata era silită să toarne vinul.

– Estanyol, a strigat Lorenç de Bellera, ridicându-se în picioare, dar tot ținând-o pe Francesca de încheietura mâinii. Ca senior al tău, am hotărât să-mi arog dreptul primei nopți cu soața ta.

Ciracii seniorului de Bellera au aplaudat gălăgios spusele prietenului. Bernat s-a avântat spre masă, dar, înainte să ajungă el acolo, cei doi prieteni, care păreau beți, s-au ridicat în capul oaselor și au dus mâinile la spade. Bernat s-a oprit brusc. Lorenç de Bellera l-a privit, a zâmbit, apoi a râs gălăgios. Fata și-a ațintit privirile asupra lui Bernat, implorându-l s-o ajute.

Bernat a făcut un pas înainte, dar spada unui cirac de-al nobilului a dat să-i intre în pantece. Neputincios, s-a oprit din nou. Cât au tras-o spre scara din afara casei, Francesca l-a urmărit fără preget cu privirea. Și, când seniorul domeniului a luat-o de cingătoare, punându-i o mână pe-un umăr, fata a început să urle.

Ciracii seniorului de Navarcles s-au așezat la loc, bând și hlizindu-se fără habar, iar soldații s-au postat la picioarele scării, nelăsându-l pe Bernat să urce.

De acolo, din fața lor, Bernat n-auzea hohotele seniorului de Bellera, nici plânsetele femeilor. N-a amuțit ca musafirii, dar nici n-a auzit glumele soldaților, care dădeau din mâini, cu ochii pe casă; n-auzea decât urletele de durere ce coborau de la fereastra primului cat.

Bolta azurie tot mai strălucea.

După o vreme, care lui Bernat i-a părut nesfârșită, Lorenç de Bellera s-a ivit asudat pe scară, încheindu-și tunica de vânatoare.

– Estanyol, a strigat cu vocea lui tunătoare, trecând pe lângă Bernat și îndreptându-se spre masă, acum e rândul tău. Doanei Caterina, a adăugat pentru ciraci, vorbind despre tânăra și proaspăta lui soție, îi e de-acum lehamite de copiii mei din flori, și nu-i mai sufăr smiorcăielile. Fă-ți datoria de bun soț creștin! l-a îndemnat, întorcându-se iar spre el.

Bernat a lăsat iar capul în jos și, sub privirea neclintită a tuturor, a urcat istovit scara laterală. A suit la primul cat, o încăpere mare, cuhnia în care se și mânca, unde peste căminul mare de lângă un perete domnea un